

ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

**Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції,
присвяченої 25-річчю Медичного інституту
Сумського державного університету**

(Суми, 17–19 жовтня 2017 року)

За загальною редакцією О. О. Єжової

УДК 373.5:613/614

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ПРЕДМЕТУ «ОСНОВИ ЗДОРОВ'Я» В УМОВАХ ПЕРЕХОДУ ДО НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Спірке Олена Андріївна

*Донецький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти,
Донецьк, Україна
spirke@ippo.dn.ua*

W niniejszym artykule przedstawione zostały definicje oraz specyfika przeprowadzania przedmiotu „Podstawy zdrowia” w szkołach ogólnokształcących. Podkreśla się duże znaczenie treningu jako metody nauczania przedmiotu o rozwijaniu umiejętności życiowych, która jest uważana za najbardziej skuteczną w doskonaleniu kompetencji.

Słowa kluczowe: umiejętności życiowe, szkolenie, metodologia szkolenia, szkolenie zawodowe.

Найвищий пріоритет національної системи освіти – надати освіту і гарантувати благополуччя кожній дитині [2]. На сьогодні наголошується на трьох значущих навчальних можливостях, навчання на основі життєвих навичок, інформування про небезпеку, освіта щодо зменшення небезпеки лих [5].

Навчання життєвим навичкам – це процес навчання вмінню жити разом в суспільстві в якості відповідальних громадян. Життєві навички включають у себе навички спілкування, емпатію, співпрацю, розв'язання проблем, запобігання та вирішення конфліктів, переговори, медіацію, примирення, відповідної впевненості у собі, повагу до прав людини, ґендерну чутливість та активну громадянську позицію [5].

Всі ці питання об'єднує шкільний предмет «Основи здоров'я». Дослідження, проведене Фондом «Здоров'я через освіту» показало, що учні 4-11 класів в основному позитивно сприймають предмет (рис.1).

Але є ряд недоліків: учні та педагоги вважають цей курс «другорядним предметом»; часто ці уроки викладають не фахівці, низький рівень підготовки вчителя.

В українській освіті йде активна робота над програмою «Нова школа». Цей процес включає: реформування змісту навчальних програм, повну перебудову методик викладання шкільних предметів та реформу педагогічної освіти – як базової, так і післядипломної.

Питання як продовжити навчання життєвим навичкам та надання психосоціальної підтримки дітям України, де триває конфлікт та існують труднощі, на сьогодні є актуальним. Тому, наказом Міністерства освіти і науки

України (№5 від 11.01.2016р. та № 624 від 21.04.2017р.) передбачено викладання змісту життєвих навичок у межах предмету-носія «Основи здоров'я» [3, 4]. Освіта в галузі здоров'я на основі життєвих навичок є підходом, що передбачає використання різноманітного досвіду методик навчання та ставить за мету розвиток знань, формування ставлення та спеціальних навичок, необхідних для ведення здорового способу життя.

Ставлення учнів до предмету «Основи здоров'я»

Індикатор: % учнів, які оцінюють предмет «Основи здоров'я», як улюблений, корисний та цікавий, загалом корисний, але не дуже цікавий, взагалі не потрібний
Цільова група: учні 4 - 11 класів
Запитання в анкетах для учнів: 23

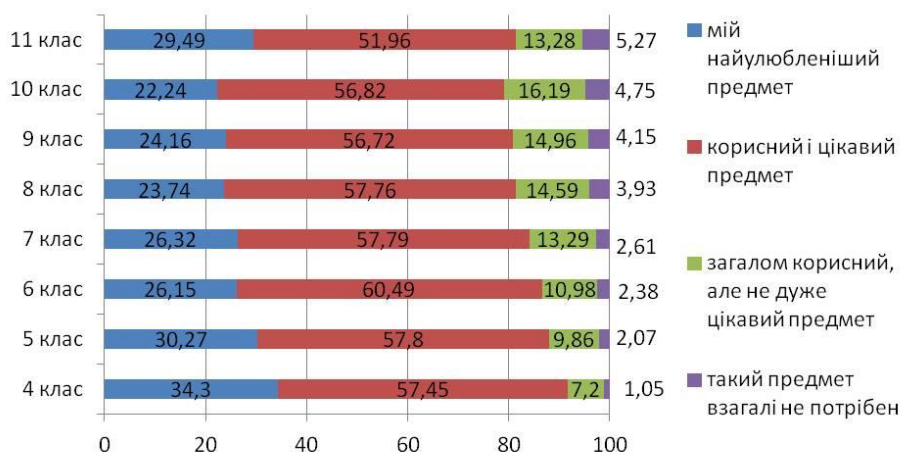

Рис. 1: Ставлення учнів до шкільного предмету «Основи здоров'я». Джерело: НtE

У Донецькій області визначено головну місію та завдання розвитку освіти, що зафіксовано в Програмі «Освіта Донеччини у європейському вимірі» на період 2017-2020 років [6].

У минулому навчальному році одним із напрямків роботи в Донецькій області було впровадження в 140 загальноосвітніх навчальних закладах проекту «Вчимося жити разом» (компонент «Освіта на основі життєвих навичок») за підтримки Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні через предмет «Основи здоров'я». Учителі, які викладають предмет «Основи здоров'я» в школі, повинні удосконалювати свої знання та вміння з методики проведення уроків-тренінгів, з питань здорового способу життя та освіти на основі розвитку життєвих навичок, актуальних проблем і завдань розвитку підлітків. Для вирішення цих завдань Донецьким інститутом післядипломної педагогічної освіти було проведено 14 триденних тренінгів з «Методики викладання тренінгового курсу «Вчимося жити разом»» та сертифіковано 325 педагогів середньої та старшої школи, які успішно пройшли навчання. Свій досвід вчителі передали майже 12-ти тисячам учнів. Реалізуючи діяльнісний підхід, ця методика забезпечувала активну участь у навчанні кожного учня,

посилення командного духу класу, створювала сприятливий емоційний клімат, підвищувала авторитет вчителя тощо. Тренінгова методика викладання предмету щодо розвитку життєвих навичок визнана у світі найефективнішою для навчання компетентностям. Т.Воронцова, В.Пономаренко [1] вважають тренінг формою групової роботи, що забезпечує активну і творчу взаємодію його учасників між собою та тренером (учителем).

За проведеним онлайн-опитуванням учнів 4-9-х класів загальноосвітніх закладів Донецької області у вересні 2016р. та грудні 2017р. спостерігаємо як змінилася у позитивну сторону динаміка відповідей учнів після проведення уроків-тренінгів у курсі «Основи здоров'я».

Проаналізувавши відповіді учнів, можна зробити такі висновки:

- учням дуже сподобалися уроки-тренінги з навчання життєвих навичок. У деяких випадках діти були здивовані через нові підходи, які застосовувалися на перших уроках-тренінгах;
- учні стали спокійнішими, поліпшилися їхні відносини з однолітками, вчителями, зменшилася кількість бійок та проявів агресивної поведінки;
- учні відчували, що їх чули та розуміли.
- в учнів наразі поліпшилися навички управління стресом, сформувалися позитивні соціальні відносини, які мають вирішальне значення для ефективного подолання стресу та розвитку стійкості. Але рівень стресу залишається високим через нинішню ситуацію в Україні та накопичення стресу від початку воєнних дій;
- учні також отримали розуміння зміни своїх життєвих обставин [5].

Крім того, до навчального процесу з основ здоров'я, відповідно до регіональної програми розвитку освіти «Освіта Донеччини у європейському вимірі. 2017 – 2020 роки», включено реалізацію проектів «Безпечна школа в Україні» та «Мій світ без дискримінації». Проект «Безпечна школа» — це комплекс апаратних, програмних та методичних засобів, спрямованих на вирішення питань безпечного перебування дітей у школі, а також обліку відвідуваності, успішності та моніторингу місцезнаходження школярів з боку батьків. Метою проекту «Мій світ без дискримінації» є підвищення рівня обізнаності вчителів, учнів і батьків щодо дискримінації та її уникнення під час навчально-виховного процесу [6].

Отже, про сучасний підхід до предмета «Основи здоров'я» і для набуття учнями ключових компетентностей у сфері навчання на засадах розвитку життєвих навичок має пам'ятати кожний вчитель. Навчання здорового способу життя має бути системним і сприяти гармонійному розвитку всіх складових здоров'я. А однією з пріоритетних технологій загальноосвітнього навчального закладу, профілактикою негативних явищ та формування принципів здорового способу життя, є проведення уроків-тренінгів з предмета «Основи здоров'я».

Саме тому мета системи післядипломної педагогічної освіти у контексті зазначеного напрямку – створення належних умов для оперативного навчання учителів основ здоров'я, забезпечення їх готовності працювати в нових умовах, активно впроваджуючи здоров'язбережувальні та тренінгові технології у навчально-виховний процес.

Одним із напрямків роботи на 2017-2018 навчальний рік буде продовження впровадження в загальноосвітніх навчальних закладах Донецької області проекту «Вчимося жити разом» (компонент «Освіта на основі життєвих навичок») за підтримки Дитячого фонду «Здоров'я через освіту» ООН (ЮНІСЕФ) в Україні та Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. Проект реалізовуватиметься через предмет «Основи здоров'я» у основній та старшій школі педагогами, які успішно пройшли навчання з методики викладання курсу «Вчимося жити разом» та отримали сертифікат: у 5-9-х класах передбачено 44 уроки-тренінги щодо життєвих навичок, а в 10-11-х класах — 4 уроки-тренінги за рахунок годин варіативного компоненту чи виховних годин.

У 2017 - 2018 н.р. в Донецькому інституті післядипломної педагогічної освіти навчання учителів предмету «Основи здоров'я» за компонентом «Освіта на основі життєвих навичок» буде проходити в очно-дистанційному форматі. У дистанційному форматі будуть розглядатися теоретичні питання, а на практичних заняттях очного формату здійснюватимуться відпрацювання тренінгових технологій щодо розвитку конкретних компетенцій, пов'язаних зі збройним конфліктом та переміщенням. За результатами курсу вчителі основ здоров'я отримають свідоцтво про підвищення кваліфікації та сертифікат викладача курсу «Основи здоров'я» у середній школі.

Із метою забезпечення методичного супроводу з цього напрямку у 2017-2018 н.р. Донецький облІППО організовуватиме заходи із учителями основ здоров'я щодо впровадження інноваційних освітніх технологій в навчальний процес, напрацювання навчально-методичних матеріалів, задоволення індивідуальних потреб освітян в особистісному та професійному зростанні; інформування педагогів про нові просвітницькі програми, зустрічі з громадськими організаціями; навчання молодих фахівців із предмета; партнерську взаємодію, обмін педагогічним досвідом. Найкраще сприятимуть поширенню сучасних педагогічних технологій такі заходи: курси підвищення кваліфікації, семінари-тренінги для освітян, відвідування уроків-тренінгів колег та спільноти учителів в соціальних мережах.

Тому учителі, які викладають предмет «Основи здоров'я» в загальноосвітніх закладах, мають удосконалювати свої знання та вміння з методики проведення уроків-тренінгів, з питань здорового способу життя та освіти на основі розвитку життєвих навичок, актуальних проблем і завдань розвитку підлітків.

Література

1. Воронцова Т. В., Пономаренко В. С. Захисти себе від ВІЛ. Тренінги життєвих навичок: методичний посібник для педагога-тренера. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан”, 2012. – 208.
2. Концепція нової української школи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/12/05/konczepczyia.pdf>
3. Наказ МОНУ від 11.01.2016р. № 5 «Про затвердження плану заходів з реалізації спільного проекту «Вчимося жити разом» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/4995>
4. Наказ Міністерства освіти і науки України від 21.04.2017р. № 624 «Про затвердження плану заходів на 2017 рік з реалізації спільного проекту «Вчимося жити разом» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/page2/>
5. Оцінка проекту «Вчимося жити разом» <https://drive.google.com/drive/folders/0Bzt9FAqrO9WcR1FaaUJQTDIDckE>
6. Регіональна програма розвитку освіти «Освіта Донеччини у європейському вимірі 2017-2020 роки» / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dn.gov.ua/regionalna-programa-osvita-donechchyny-v-yeuropejskomu-vymiri-2017-2020-roky>

УДК 37.034 – 053.6

УЯВА ПРО ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ В СВІДОМОСТІ ПІДЛІТКІВ РІЗНИХ ТИПІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ

Галина Андреїко

*Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна, Харків, Україна
h.andreiko@karazin.ua*

Zbadano motywację do zdrowia w świadomości nastolatków. Przeprowadzono analizę definicji pojęcia „zdrowy styl życia”. Stwierdzono, iż na poziomie motywacyjnym prawie nie ukształtowano konieczności ochrony zdrowia i podstawowych zasad prowadzenia zdrowego trybu życia.

Słowa kluczowe: zdrowy styl życia, ochrony zdrowia.

В залежності від усвідомлення індивідом поняття здоров'я та його значення для повноцінного життя формується певна мотивації до здоров'я, а точніше до його збереження та зміцнення. На сьогодні при розробках здоров'язберігаючих програм одним з актуальних напрямів можуть бути попередні дослідження усесторонніх аспектів мотивації до здоров'я серед респондентів різних соціальних груп. Мета даної роботи – вивчення мотивації до здоров'я у свідомості людей. Одним із завдань дослідження було